

Gutefåret

af Per Krogdahl

Denne artikel er en oversættelse og bearbejdning af en artikel i Svenska Fåravelsförbundets tidsskrift „Fårskötsel“, som beskriver gutefåret - dets historie og udvikling.

Billedet er stillet til rådighed af: Yvonne Vilhelmsen (kommer senere)

Gutefåret - et levende fortidsminde

Vikingetidens får lignede nutidens gutefår. Arkæologiske fund på Öland i Sverige viser sådanne ligheder, at gutefåret kan udpeges som direkte efterfølger. Men gutefårets historie er endnu ældre.

Gutefåret har sin oprindelse i et gammeldags svensk landracefår, men har urgamle aner i den svenske dyrehusholdning. Fund som arkæologerne har gjort, tyder på dets nære slægtskab med den type får, som tidlige forfædre førte med sig til Nordeuropa allerede i stenalderen. Man antager, at det er meget nær jernalderens og vikingetidens får og derfor Sveriges mest oprindelige fårerace med de karakteristiske primitive træk, som samtidig er racens styrke.

Ulden brugtes til vadmél

Kun lidt ud over de nævnte arkæologiske fund antyder noget om former, farver, uld eller behorning, men der er ikke tvivl om, at den gamle svenske landrace - grundlaget for gutefåret - i middelalderen var en vigtig leverandør af uld til vadmél, som omtales i skrifter fra år 1292.

Igennem mange århundreder var vadmél almuens tøj, medens finere klæde forbeholdtes herskabet. Da Gustav Vasa kom til magten i 1523, begyndte han at importere finfibret uld såvel som finuldede, hvide får. Denne „forædling“ indebar en nedvurdering af almuens „primitive“ får, som efterhånden mindskedes i antal for til sidst omkring 1940 at være reduceret til 10-15 stk dyr på Gotland.

„Projekt Gutefår“

Det var på dette tidspunkt, at en kreds af mennesker med interesse for at bevare denne gamle og oprindelige fårerace satte sig for at gøre en indsats for at redde de sidste rester for efterverdenen. Det lykkedes som bekendt og gennem „projekt gutefår“,

som startede i 1987 med økonomisk støtte fra Verdensnaturfonden WWF blev racen yderligere rendyrket og forsynet med sin egen officielle betegnelse Pg. I 1974 regner man med, at der i Sverige var omkring 250 gutefår. Denne bestand er i 1998 vokset til ca 5600 individer fordelt på ca 450 besætninger overalt i Sverige. Også i Danmark og Tyskland findes i dag et betydeligt antal gutefår.

Racebeskrivelse

Vigtige kendetegn for racen er en kort hale og et par veludviklede horn hos både får og vædder. Dyrene er statelige, letbevægelige og udprægede flokdyr. Flokkens leder vil i reglen være det ældste og mest erfarne får. Pelsen består af dækhår og underuls. Dækhårene er glatte eller bølgede. Underulden er blød og filtende. Pelsen er altid meget tæt. Lammenes uld er blød og fin, ældre dyr får grovere uld, ofte fyldt med grove hår, som skal sikre luft i pelsen. Manke forekommer hos begge køn, hos vædderen udviklet til en kraftig krave, som undertiden ligefrem kan danne et skæg.

Farven varierer over hele gråskalaen og kan have islæt af brune nuancer. Hoved og ben er altid korthårede og ofte med „rådyrsfarvede“ hår på lys bund eller lysere hår på mørk bund. Typiske dyr har en lys ring omkring øjet. Blis kan forekomme.

Avlsarbejde

Der arbejdes med bortavlning af to anomalier:

- Anlæg for brede klove, som kan føre til klovbesvær.
- Indadskruende horn, som kan skade kæbe og kinder.

Det sidste er overvejende et vædderproblem.

Fire gode grunde til bevarelse af racen:

- **Kulturhistoriske:** Gutefåret har sin rod i den ældste kulturarv.
- **Genetiske:** Gutefåret er en levende genbank, som er uerstattelig og fyldt med gode egenskaber.
- **Æstetiske:** Gutefårene er smukke dyr og vædderne helt monumentale med deres overdådige horn.
- **Praktisk/økonomiske:** Gutefåret er let at gå til, uproblematisk lamminger og det økonomiske udbytte afviger ikke fra andre landracefår.

I Danmark må gutefåret konkurrere om værdigheden, som det oprindelige med efterkommere af det danske hedefår, måske det der kaldes „Lüneburger“, men det

er en helt anden historie, som vi måske kan vende tilbage til en anden gang.